

Statistiska centralbyrån

Er referens
ROS-sekretariatet
Dnr.2015/1090

Diarienummer
Utr 2015/54
Datum
2015-09-16

Remiss angående ”Begrepp, termer och rutiner kring revideringar”

Trafikanalys har beretts tillfälle att yttra sig över SCB:s förslag till ROS-riktlinjerna ”Begrepp, termer och rutiner kring revideringar” och vill med anledning av det lämna följande yttrande.

Trafikanalys är positiva till idén att utarbeta nya riktlinjer, på grund av bristerna med de hittills gällande riktlinjerna. Vår inledande invändning mot det remitterade förslaget är att det inte tillkommit med den breda förankring som är praxis inom ROS-familjen. Förslaget framstår nu som ofärdigt och redovisar inte på ett tydligt sätt vilka problem man vill lösa genom de nya riktlinjerna.

Det remitterade dokumentet gör som en ROS-riktlinje anspråk på att gälla och accepteras av alla statistikansvariga myndigheter. Av remissmissivet att döma har SCB givit sig själv uppgiften att framställa det nu remitterade förslaget, utan att inhämta synpunkter på behovet av detta från andra myndigheter i SAM-familjen¹. Den praxis som utvecklats inom ROS, under ordförandeskap av SCB, är den att rådet beställer de utredningar och beslutsunderlag som man bedömer nödvändiga. Trafikanalys kan inte se i anteckningarna från rådsmötena att det skett i det här fallet.

Trafikanalys motsätter sig mot den bakgrund som tecknats här att förslaget lämnas till rådet för beslut. Frågan bör beredas bredare och det bör säkerställas att man löser de problem som finns med den gällande riktlinjen. Alla SAM bör erbjudas att medverka i beredningen.

Detaljerade kommentarer

Här följer några mer detaljerade kommentarer till den föreslagna texten. Dessa kan ses som exempel, vilka tillsammans illustrerar att förslaget är ofärdigt.

ROS riktlinjer och rutiner för elektronisk publicering från 2008 innehåller rekommendationer som rör hantering av korrigeringar av statistik. Den föreslagna texten bör förhålla sig på ett tydligare sätt till den.

Textens målgrupp är något oklar. Den påstås vara riktad till producenter av officiell statistik, vilket man får förmoda ska tolkas i den bredare bemärkelsen som förklaras

¹ Vid den presentation för arbetsgruppen för metod- och kvalitetsfrågor som nämns i följebrevet, presenterades ett förslag på SCB-intern revideringspolicy, utan föregående beredning.

längre ned i texten, alltså såväl statistikansvariga myndigheter som utförare som arbetar på uppdrag av statistikansvariga myndigheter. Det är Trafikanalys mening att ROS-riktlinjer bör rikta sig direkt till SAM, som i nästa led själv får ansvara för att lämna instruktioner till sina utförare i förekommande fall.

Förslaget är skrivet så att en fullgod förståelse förutsätter kännedom om den gällande ROS-riktlinjen "Preliminär statistik och närliggande begrepp och termer". Läsbarheten blir därmed dålig för nytillkomna medarbetare som inte har den bakgrund som här förutsätts. Trafikanalys föreslår att texten omarbetas så att den kan läsas fristående och fungera under en lång följd av år utan att den gamla riktlinjen behöver läsas bredvid. Om det finns ett behov av att tydliggöra just innebörden av förändringarna mellan de två dokumenten, kan detta göras i en separat skrivelse som kan distribueras utan att vara en ROS-riktlinje.

Texten framställs som en uppdatering av den gällande ROS-riktlinjen "Preliminär statistik och närliggande begrepp och termer". Enligt Trafikanalys mening är det en helt ny text, utan närmare likheter med den gällande. Därmed är det inte endast fråga om en uppdatering, utan snarare en ersättning av den tidigare riktlinjen. Trafikanalys föreslår att förhållandena framgår tydligare i bakgrundsbeskrivningen.

I sista stycket under avsnitt 1 nämns att det är viktigt att "beakta" tilltron till det statistiska systemet och den statistikansvariga myndigheten. Orsakssambanden är här inte entydiga och det vore lämpligt att utveckla vad man menar. Menar man att revideringar, enstaka eller återkommande, höjer eller sänker tilltron till statistiken?

I avsnitt 2.1 beskrivs "begreppet" eller snarare termen *informationsvärde*. I diskussionen antas alla användare få ett merarbete av varje revidering. Vad som inte nämns är att användare som tillkommer efter revideringen i allmänhet inte drabbas av detta merarbete. Med tanke på att statistiken kan antas komma att användas i en obegränsad tid framåt är det en alltför grov förenkling. Dessutom är det inte säkert att alla som hunnit använda statistiken drabbas av merarbete, exempelvis studenter som använder statistiken i studierna. Trafikanalys föreslår att det förtydligas att endast de som redan använt statistiken kan drabbas av ett merarbete, men inte nödvändigtvis gör det. Efter det förtydligandet kan framtida användares behov av noggrannhet värderas något högre relativt tidigare användares intresse av att slippa merarbete.

I avsnitt 2.2 beskriver en fotnot att författaren gjort ett medvetet avsteg från den internationella praxisen. Det bör framgå närmare varför man gjort detta. Om det är det minsta kontroversiellt bör rådet få ett underlag för att självständigt kunna avgöra frågan.

I avsnitt 2.4 är texten inte alldeles tydlig när det gäller användningen av de termer som den ska förklara. Där beskrivs att en revidering kan motivera en korrigerig, men det är en öppen fråga vad som i det fallet har reviderats. Här menar kanske författaren egentligen att källdata eller ett statistikregister har reviderats, vilket i nästa steg kan leda till en korrigerig i redovisningen. Det uppfattar Trafikanalys som att texten behöver kompletteras, och att man då kanske bör släppa den nu gällande begränsningen att bara resonera om revideringar i redovisningen av statistiken.

I avsnitt 3 sista stycket första meningen står det att all redovisad statistik bör sparas. Det finns redan regler om att all statistik som publiceras ska vara allmänt tillgänglig, utan undantag, se 13 § förordning (2001:100) om den officiella statistiken. Trafikanalys föreslår att texten tar fasta på detta och gör det tydligt att ingen redovisad statistik bör göras otillgänglig, även om den blivit reviderad. Trafikanalys föreslår också att texten förtydligas så att det framgår om man vill säga något som går längre än så, exempelvis om statistikproducenten bör spara något i tillägg till den redovisade statistiken.

I avsnitt 3.1 tredje stycket nämns att SAM bör beakta samstämmighet med den internationella rapporteringen. Väsentliga delar av den officiella statistiken rapporteras som bekant internationellt och publiceras på andra webbplatser än den som tillhör SAM. Det gör samtidig publicering problematisk och särskilt när det är fråga om preliminär statistik och revideringar. Revidering av en statistik som redan rapporterats internationellt kan som nämns medföra att statistiken under en period inte samstämmer. Trafikanalys föreslår att utveckla denna del betydligt så att texten ger ett stöd i hur man ska förfara i dessa lägen.

I avsnitt 3.1 sista stycket beskrivs att statistik kan revideras utan att det syns i redovisningen. Det framstår som märkligt i sammanhanget att en revidering av redovisningen görs men inte syns. Här anser Trafikanalys återigen att texten bör utvecklas, så att den inte bara täcker revideringar av redovisningen utan även täcker revideringar av källdata och statistikregister.

I samma stycke nämns att det kan underlätta för användarna om påtagliga revideringar markeras och kommenteras särskilt. I den gällande ROS-riktlinjen framhålls mer tydligt att alla revideringar ska markeras i tabellerna med olika fotnoter. Trafikanalys föreslår att utveckla den delen av texten och klargöra mer tydligt att en markering bör ske och hur man bäst gör det. Ska de tre typerna markeras så att de kan skiljas åt, exempelvis med olika fotnoter? Ska alla typer markeras med samma fotnot? Om det är på förslag att fotnoter inte längre ska användas är detta ett väsentligt ställningstagande som bör motiveras på ett tydligt sätt.

I avsnitt 3.2 saknar Trafikanalys ett stycke om analys av de revideringar som berörs. Detta nämns i avsnitt 3.1 om preliminär statistik, men saknas här. En formell avvikelshantering bör hantera denna typ av händelser, även om behovet är ännu större när det gäller korrigeringar (avsnitt 3.3).

Även i avsnitt 3.3 saknar Trafikanalys ett stycke om analys av de revideringar som berörs. Detta nämns som sagt i avsnitt 3.1 om preliminär statistik, men saknas här. En formell avvikelshantering bör hantera också denna typ av händelser, så att SAM kan förebygga att liknande händelser inträffar igen.

Trafikanalys vill också peka på att revideringar i publikationer kan vara av flera typer än i statistiktabeller som vi uppfattar att den föreslagna texten behandlar. Det kan exempelvis uppstå väsentliga fel i kommenterande texter, diagram kan bygga på fel underlag än det påstådda, eller det kan bli andra mindre fel som man vill rätta till efter publiceringen. Det vore önskvärt att texten också ger vägledning till hur man ska förhålla sig till sådana revideringar.

Slutligen kan sägas att det förefaller som att texten inte skiljer på begrepp och termer på det sätt som görs inom terminologiläran. Det påverkar förståelsen på flera ställen, inte minst i rubriken. Se exempelvis

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/terminologi/terminologins-grunder.html>

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Per-Åke Vikman, efter föredragning av Jan Östlund, kvalificerad statistiker. Generaldirektör Brita Saxton har också deltagit i beredningen.

Per-Åke Vikman

Avdelningschef